

MERRE TOVÁBB SDT? FELHASZNÁLÓI TAPASZTALATOK, FEJLESZTÉSI IGÉNYEK ÉS LEHETŐSÉGEK AZ SDT-BEN

Fehér Péter

ELTE TTK Multimédiapedagógiai és
Oktatástechnológiai Központ
feherp1@t-online.hu

Szabó Béláné

Széchenyi István Általános és Alapfokú
Művészetoktatási Iskola Bonyhád
potyi60@invitel.hu

Absztrakt: 2006 januárjától a Sulinet Digitális Tudásbázisa – kilépve a hosszú teszt-üzemmódból – teljes pompájában áll a felhasználók (pedagógusok és diákok) rendelkezésére. Az elmúlt másfél év során több ezer pedagógus vett részt olyan továbbképzéseken, amelyek a SDT tanórai felhasználására készítették fel őket a HEFOP 3.1.3 és 3.1.4-es projektek keretében. Előadásunkban ezen tevékenységek egyes tapasztalatairól kívánunk áttekintést adni a pedagógusok és a diákok szempontjait egyaránt szem előtt tartva. A gyakorlati tapasztalatokra támaszkodva olyan fejlesztési javaslatokat is megfogalmazunk, amelyek hozzájárulhatnak az SDT még szélesebb körű és hatékonyabb tanórai alkalmazásához.

---

1. Pedagógus kompetenciák, kompetencia alapú oktatás

„A szakmai fejlesztési programok és alapok évről évre egyre jelentősebb szerepet játszanak a hazai közoktatás modernizációjában, különös tekintettel a kompetencia alapú tartalmi szabályozás első (Nemzeti alaptanterv) és második szintjének (kerettantervek és oktatásai programok) megvalósítására.”¹

Meghatározásra került a pedagógusoktól elvárt szakmai kompetenciák kilenc eleme, amely szerint a tanár szakmai felkészültsége birtokában hivatásának gyakorlása, alapfeladatainak ellátása során alkalmasabbak között a tanulási folyamat szervezésére és irányítására:

„változatos tanítási-tanulási formák kialakítására, a tudásforrások célszerű kiválasztására, az új információs-kommunikációs technológiák alkalmazására, hatékony tanulási környezet kialakítására.”²

		Ált. i.	szak. i.	gimn.	szakköz. i.
informatikai eszközökre támaszkodó tanítás	Egyáltalán nem	20,5	13,0	4,0	6,1
	Több tantárgy, tanár esetében is	35,0	61,1	69,3	69,3

3

A közoktatási intézmények között nagy eltérés mutatkozik a multimédia alkalmazásához rendelkezésre álló eszközpark, humán erőforrás és felhasználói tapasztalatok területein. A HEFOP

---

¹ Részlet a 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet 4. számú melléklete 8. A tanári szak képzési céljai, az elsajátítandó szakmai kompetenciák című pontjából

² Jelentés a magyar közoktatásról 2006, Országos Közoktatási Intézet Budapest

³ Az iskolai eredményesség vizsgálata, 2005

pályázatok keretében végzett fejlesztések, képzések és SDT tesztelési lehetőségek megteremtették azokat a feltételeket, amelyek útján az informatikai eszközökre támaszkodó oktatás elterjedése várható. Az informatikai eszközök használatának gyakorisága pedagógiai programonként az iskolaigazgatók válasza alapján, 2005 (%)

Nagyon lényeges kérdés, milyen eszközökkel segíti, támogatja, és motiválja az iskolavezetést az új módszerek és eszközök használatát.⁴

2. Az SDT tanfolyamok tapasztalatai

Az elmúlt év során országszerte több ezer tanár vett részt olyan jellegű informatikai-módszertani továbbképzésen, amelynek célja az SDT oktatási (tanórai) alkalmazásnak elsajátítása volt. A tanfolyamok oktatóit központilag szervezett továbbképzéseken készítették föl erre a feladatra. A 30 órás, nagyon feszített tematikájú program csak komoly felkészültségű tanároknak nyújtott elégséges alapozást a további képzések megtartásához, amit az is igazolt, hogy csupán a résztvevők egy részének sikerült eredményes vizsgát tenni. Ez egyúttal előrevetítette azt is, hogy a tervezett időkeret meglehetősen szűkös lesz a későbbi képzések során. A legnagyobb problémát mégsem ez jelentette a multiplikátorok számára, hanem az, hogy a felkészítő tanfolyamok lényegében az SDT technikai kezelésére helyezték a hangsúlyt, és csupán minimális szó esett a módszertani kérdésekről. Ez utóbbi azért lett volna fontos, mert a későbbiekben megtartott tanfolyamokon nagy szerepet kapott az a tényező, hogyan sikerül meggyőzni a résztvevő pedagógusokat az SDT alkalmazásának előnyeiről és hasznáról. Oktatóként mintegy 400 tanár képzése után a következő tapasztalatokat közölhetjük:

- A tanfolyamok résztvevői – minimális kivételtől eltekintve – nagy lelkesedéssel és szorgalommal vettek részt az új eszközök megtanulásában. Ezt jobban átgondolt központi tematikával sokkal hatékonyabban ki lehetett volna használni.
- A résztvevők jelentős része alsós pedagógus volt, számukra azonban nem volt nyilvános SDT tananyag elérhető. (Az alsós tananyag részek jelenleg csupán a tesztelők számára hozzáférhetők.)
- A tanárok számára sok esetben gondot jelentett az egyes foglalkozások struktúrájának megalkotása, az ehhez szükséges felülről-lefelé való tervezési módszer alkalmazása (a foglalkozás lapokra osztása, az egyes lapok tartalmának előzetes megtervezése).
- Nehézséget jelentett a metaadatok szerepének világossá tétele (sokak számára például az interneten elérhető/letölthető anyagok felhasználása teljesen magától értetődő, a szerzői jogi kérdésekkel egyáltalán nincsenek tisztában).
- Nagy nehézséget jelentett a foglalkozások fogalomgráfiájának és foglalkozás-gráfiájának elkészítése – nem technikailag természetesen. Gyakori eset volt, hogy nem sikerült akár csak 4 egymással valamilyen kapcsolatban lévő fogalom kiválasztása a foglalkozás anyagából...
- Különböző típusú objektumok kezelése haladóbb szintű felhasználói ismereteket igényelt (volna). Sok résztvevőnek gondot okozott egy kép átméretezése, a különböző fájl típusok értelmezése (kép, animáció, videó), esetleg konvertálása.
- Az egyes területek (humán, reál, matematika, stb.) módszertani tanfolyamai nagyon hasznosnak bizonyultak, alkalmasak voltak a kitűzött cél elérésére. Az ezeken megszerzett ismereteket a pedagógusok jól használhatják majd a napi gyakorlatban.

---

⁴ Fehér Péter: Az IKT-kultúra hatása az iskolák belső világára BPSZSZSZK, Pécs, 2004

Összességében azt állapíthatjuk meg, hogy bár a tanfolyamok végére minden résztvevőnek sikerült legalább egy, a követelményeknek megfelelő – természetesen nagyon változó színvonalú – tananyag elkészítése, mégsem kaptak kedvet ehhez a hallgatók. Sokak számára elriasztó volt a WorkflowClient kezelésének nehézsége, illetve az SDT keretrendszer működésének időnkénti lassúsága és megbízhatatlansága. A tananyagszerkesztés önmagában csak nagyon kevés pedagógus számára jelent kihívást, akkor is inkább az általuk jól ismert eszközöket (PowerPoint, Excel) szeretik használni. Tanfolyam végi kérdéseinkre kevesebb, mint 5%-uk válaszolta azt, hogy később is fognak ezzel az eszközzel tananyagot szerkeszteni.

3. SDT felhasználói tapasztalatok

Az SDT elektronikus tananyagai tantárgyi rendszerben, témákba sorolva, javasolt foglalkozásokra bontva nagy mennyiségű tananyagelemet tartalmaznak. Ennek megismerése, elektronikus kezelése, feldolgozása és használata készség szintű felhasználói ismeretet vár el a pedagógusoktól. Tanórai és tanórán kívüli felhasználásuk új módszereket, átgondoltabb tanulásirányítást és szervezést is kíván.

Legkényelmesebb alkalmazásnak az egy foglalkozás = 45' tanóra tűnne, de az e-tananyagok nem ilyen céllal készültek (előfordult, hogy szakmai fórumon helytelenül ez igényként is megfogalmazódott a pedagógusok részéről). A foglalkozások időtartama nem egységes, 15 perctől két-három órás terjedelműek is lehetnek. A gyakorlatban szerencsére a digitalizált óravezetés, mint felhasználási mód ritkán fordul elő. Ha a foglalkozás tartalma alkalmas is lenne erre a célra, kivetítéssel a megjelenítési felület nem támogatja ilyen célú felhasználásukat. Egyéni haladási ütemben haladó, differenciált csoportmunkában tevékenykedő tanulók részére a teljes foglalkozás felhasználása pedig gondos előkészítést igényel a bejárési utak és tanári instrukciók elkészítésével. Ezért a felhasználók legtöbb esetben SDT tananyagelemeket használnak a tanítási-tanulási folyamatban.

„A tapasztalatok szerint azok a „tananyagok” igazán népszerűek, amelyek nyitottak, sokszor egyáltalán nem tartalmaznak szöveget, eszközjellegűek; kísérletezésre, folyamatok szimulálására alkalmasak, tanulói tevékenységeket tesznek lehetővé”⁵

3.1. A pedagógusok SDT felhasználásának leggyakoribb formái:

Felkészülés során:

- anyaggyűjtés a tanórai felkészüléshez,
- prezentáció készítése SDT elemek bemásolásával,
- tanulói feladatok kiválasztása (könyvjelzők kirakása, elérési utak tervezése, tanári utasítások megfogalmazása),
- gyűjtemények készítése, tananyagelemek kigyűjtése,
- saját tananyag készítése az SDT tananyagszerkesztővel (letöltött foglalkozás átalakítása, új tananyag készítése).

Az SDT tananyagszerkesztő használatának megismerése, a tanfolyam követelményeként elkészített e-tananyag elkészítésének időtartama, felhasználói nehézsége elrettentette a tanárokat a tananyag szerkesztésétől. Ne felejtsük el, hogy a magasabb informatikai végzettséggel és felhasználói tudással rendelkezők mellett (köztük is kicsi az elfogadás és alkalmazás) számos olyan tanár és

---

⁵Hunya 2005

tanító volt részese a képzéssorozatnak, akik egy megelőző 30 órás képzés keretében szerezték informatikai alapismereteiket.

Tanórai felhasználás során:

- teszt jellegű feladatok kiadása,
- tanulói feladatok megoldásához anyaggyűjtés,
- kísérletek, szimulációk, hang, kép- és videó anyagok bemutatása,
- interaktív feladatok elvégeztetése.

Az SDT tananyagainak közvetlen felhasználási módját a pedagógus képzettségén kívül a tanóra helyszíne (hagyományos vagy informatika terem) és informatikai felszereltsége (digitális tábla, projektor, telepített vagy hordozható eszközök, online internet kapcsolat) jelentősen befolyásolja. Az SDT-vel támogatott órák többsége hagyományos osztálykeretekben történik. Az online kapcsolat megkönnyítheti az óravezetést, míg offline üzemmódban az előkészület időráfordítása a többszörösére nőhet. A tanulók körében közkedveltek a rendkívüli, számítástechnika teremben tartott szaktárgyi órák. Ilyen tanórákat csak olyan pedagógus tud vállalni, aki intézményében informatikát tanít – így a hely illetve a helyi hálózat ismeretével rendelkezik –, vagy a rendszergazda, informatikus kolléga a tanóra levezetésében a segítségére van. Ez a tanórai környezet és munkaforma teszi lehetővé, hogy a kedvelt animációkat, szimulációkat, kísérleteket, teszt jellegű feladatokat önállóan, egyéni haladási ütemben végezzék el a tanulók. A következő pedagógus felhasználók SDT-s tanóráinak számát csak „alkotó” kedvük és időkorlátaik befolyásolják. Mivel az alkalmazók többsége a felhasználás tanulási folyamatában van, kevesen vállalkoznak bemutató óra megtartására. Pedig a gyakorlat azt mutatja, hogy a meghirdetett bemutató órákra régóta nem látott nagy az érdeklődés, és a jól szervezett óráknak nagy a szakmai sikere.

3.2. A tanulók SDT felhasználásának leggyakoribb formái:

- tanórára, számonkérésre való felkészülés,
- kiegészítő ismeretek szerzése, tanulmányi versenyre való felkészülés,
- segítség házi feladat megoldásához,
- anyaggyűjtés előadás, tanulói prezentáció elkészítéséhez, megtartásához,
- gyakorlás,
- felkészülés ellenőrzése.

A tanulók akkor lesznek önállóan is SDT felhasználók, ha a szükséges környezet és informatikai eszközök megléte mellett felhasználói mintát, példát, ismeretet kapnak, készséget és képességet szereznek használatában. Ennek lehet színtere az SDT-t felhasználó tanóra, az információs és kommunikációs technológia (IKT) használatát tudatosan fejlesztő informatika óra. Ha ismerik a honlap szerkezetét, jelrendszerét, a szolgáltatások működési elvét, képesek a számítástechnikai műveletek elvégzésére, megtapasztalják a tudásbázis felhasználásának lehetőségeit, otthoni felhasználókká is válnak. Ennek a tanulási folyamatnak a kialakításában felelősséget kell vállalnia valamennyi hozzáértő pedagógusnak és informatikai eszközzel felszerelt intézménynek!

3.3. Miért használjunk SDT-t?

- Megkönnyíti a tanári felkészülést, mert a tananyagelemek tantárgyi integrálásával még változatosabbá, sokszínűbbé tehetjük óráinkat.

- Az informatikai eszközök és programok segítségével olyan méréseket, számításokat vagy éppen grafikus megjelenítést is meg tudunk valósítani, amelyeket hagyományos eszközökkel nem.
- Az elkészített tanári prezentációk lehetőséget adnak a tanárnak arra, hogy látványos elemekkel segítse a megértést, tartósan fenntartsa a tanulók figyelmét. Bármikor újra felhasználhassa, továbbfejlessze, átalakítsa prezentációs anyagát.
- Szívesen végeznek a tanulók SDT tananyagelemekkel feladatokat, ha a tanórai módszereket, foglalkoztatási formát úgy változtatjuk, hogy az eszközhasználat részesei is lehessenek.
- Sokféle funkciót tölthet be a tanórai felhasználás: felzárkóztatás, tehetséggondozás, egyéni fejlesztés, egyéni-frontális feladatvégzés, sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztése. Megkönnyíti a differenciált tanulásszervezés feladatadását, ellenőrzését.
- A teszt jellegű feladatok megoldási ideje rövid, a tanóra megfelelő részében alkalmazva felhasználási funkciója megváltozik, ismétlést, rendszerezést, ellenőrzést is szolgálhat.
- Otthoni környezetben is elérhető, használható.

A sikeres tanórai felhasználás olyan felhasználói eszköztudást és módszertani gazdagságot kíván a pedagógusoktól, amellyel az informatikusokon kívül csak kevesen rendelkeznek. Ennek megszerzésére a pedagógusoknak képzést, önképzést kell felvállalniuk. Szorgalmas felkészülés és elszánt felhasználói törekvés mellett is sok a felhasználói bizonytalanság. Az iskolákban a felhasználás meghonosodása attól függ, van-e legalább egy szakmailag jól felkészült informatikus, aki a kérdéseket megválaszolja, a gépparkot rendben tartja, az első sikerekhez támogatást nyújt.

4. Technikai és tartalmi jellegű problémák az SDT-ben

A tanfolyamok és a mindennapos használat során számos technikai probléma is felszínre került, amelyek megoldása, javítása nagyon fontos lenne. Ezek közül a legalapvetőbb az elérés sebességének javítása, a használat zökkenőmentessé tétele. Gyakran előfordult, hogy a gyors kapcsolat ellenére csak „csordogáltak lefelé” az SDT-oldalak. Ennek okát kívülről csak valószínűsíteni lehet, de ez komoly gátja lehet az online tanórai felhasználásnak. A következőkben a rendszerben talált fontosabb hibákat soroljuk föl:

- A regisztrációnál nagyon sok adatot kérnek, amit a felhasználók érdemben úgysem töltenek ki – felesleges!
- A regisztráció után a rendszer számos esetben hibüzenetet küldött az új felhasználónak, hogy a regisztrációja nem elfogadható, ám valójában az elfogadásra került. Ez megtévesztő, gyakorlatlan próbálkozó esetén különösen.
- A keresés nem megbízhatóan működik! Mivel ez a rendszer „lelkének” tekinthető, különösen nagy figyelmet kellene neki szentelni. Néhány az előforduló hibák közül: leáll a keresőszerver; a keresés nem ad eredményt – holott az adott szövegdarab benne van az adatbázisban; a szűkítéseket nem lehet újradefiniálni, csak kilépés-visszalépés után; és „az igazi gyöngyszem” – a kereső ablak méretezésének megoldása.
- Az egyes objektumok betűmérete a projektoros kivetítéshez túl kicsi, közvetlenül nem támogatja azt a rendszer.
- A tesztek működése nem kellően dokumentált, így egyes tesztípusok használata igen nehézkes. Ez azért is nagyon sajnálatos, mert a tesztek egyébként nagyon hasznos interaktivitási lehetőséget nyújtanak a felhasználóknak.

- A felhasználói dokumentáció (kézikönyv) pedagógiai módszertani része nagyon gyenge, elnagyolt.
- A felhasználók által készített anyagok publikus privát területen történő megjelenítése nehézkes. Célszerű lenne ezt leegyszerűsíteni!
- A szerkesztő program (WorkflowClient) ablakkezelése nagyon eltér a szabványos Windows ablakkezeléstől, ez a gyakorlatlan felhasználók számára zavaró.
- A szerkesztőben a hierarchia kialakítása világos és egyszerű, ám a program sajnos lehetővé teszi a felhasználóknak, hogy bizonyos elemeket rossz helyre illesszenek be (hierarchiasértés), ami a későbbiekben mentési hibát, vagy akár lefagyást is okozhat. Ez könnyen kiküszöbölhető lenne.

A fenti hibák kijavítása jelentősen javítaná a rendszer használhatóságát. Kívánatos lenne továbbá egy olyan nyilvános központi támogatás (support) létrehozása, ahová a felhasználók kérdéseiket, javaslataikat továbbíthatják, esetleg levelező fórum keretében tapasztalataikat egymással megoszthatnák.

5. Fejlesztési javaslatok

- Az alsós tananyagrészek mielőbbi hozzáférhetővé tétele különösen kívánatos lenne, mert a tanítók a pedagógiai innovációkban különösen lelkesen vesznek részt, jól motiválhatók, szerepük a kompetencia alapú oktatásban felbecsülhetetlen. Ezért nagyon nagy hangsúlyt kellene helyezni erre a területre.
- Lehetővé kellene tenni az elkészült új anyagok folyamatos rendszerbe illesztésének lehetőségét, részben pályázati úton, részben az egyéni kezdeményezések felkarolásával. Több nagyon színvonalas anyag készült a felkészítő tanfolyamok keretében is, ezek elkallódnak.
- A felhasználói kézikönyv és dokumentáció javítása. Hasznos lenne egy olyan módszertani (elektronikus) kézikönyv elkészítése, és folyamatos bővítése, amely konkrét példákkal illusztrálná a felhasználhatóság területeit. „Így használom az SĐT-t a tanításban” pályázat kiírása, jó gyakorlatok összegyűjtése és közzététele.
- A Sulinet honlap⁶ oktatási (tantárgyi) rovatainak fenntartása és folyamatos fejlesztése az SĐT alkalmazását is segíthetné, mert a módszertani kultúra fejlesztéséhez nagyon jelentősen járult hozzá az előbbi. Ez a hely lehetne a kiinduló pontja az SĐT módszertani hátterének.
- Diák rovat létrehozása, amely a tanulók által készített legszínvonalasabb anyagok közzétételét biztosíthatná⁷. Ez motivációs bázist is képezne a diákoknak az SĐT-s anyagokkal való ismerkedésre, majd ilyenek elkészítéséhez.
- Fontos lenne a rendszerben lévő tananyagok folyamatos frissítése, javítása. Jó lenne olyan nyilvános értékelő rendszert létrehozni, ahol a felhasználók is visszajelzésekkel értékelhetnék a tartalom használhatóságát, színvonalát. („Kedvenc tananyagom” díj, toplista, stb.) Ezzel a tanulók és tanárok közösségének kialakulását is jobban elősegítené a rendszer.
- A rendszer technikai hátterének (szerverek és sávszélesség) erősítésével a megbízhatóság és rendelkezésre állás növelése.

---

⁶ <http://www.sulinet.hu>

⁷ A diákok által készített anyagok színvonalát igazolják például a Természet Világa folyóirat tudományos diákpályázatának pályamunkái.

Összegzés

Minden felsorolt hiba és probléma ellenére az SDT-t egy olyan előremutató, úttörő kezdeményezésnek tartjuk, amely alapjául szolgálhat egy új, korszerű digitális pedagógia paradigma gyakorlati megvalósításának. Bizonyára osztják ezen véleményünket külföldön is, hiszen 2007 júniusában Berlinben a Comenius-EduMedia díjjal tüntették ki a magyar Sulinet Digitális Tudásbázist. Tanulmányunkkal ennek további fejlesztéséhez, javításához kívántunk hozzájárulni.

Irodalomjegyzék:

- [1] Részlet a 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet 4. számú melléklete 8. A tanári szak képzési céljai, az elsajátítandó szakmai kompetenciák című pontjából
- [2] Jelentés a magyar közoktatásról 2006, Országos Közoktatási Intézet Budapest, 2006
- [3] Az iskolai eredményesség vizsgálata, 2005
- [4] Fehér Péter: Az IKT-kultúra hatása az iskolák belső világára BPSZSZSZK, Pécs, 2004
- [5] Hunya Márta, Dancsó Tünde, Tartsayné Németh Nóra (2006): Informatikai eszközök használata a tanítási órákon 2005-ben. Új Pedagógiai Szemle, 7-8. sz.
- [6] <http://www.sulinet.hu>
- [7] Könczöl Tamás (2004): A Sulinet Digitális Tudásbázis program 12. 90-96. Iskolakultúra repertórium 2004./12.